

PROBEER EENS EEN VANDA deel II

Euanthe sanderiana

Vanda Fucha Delight

Ascocenda Anant Gold

In deel I passeerden ons vele hybriden. In deze aflevering is de aandacht gericht op het kweken van Vanda's. Dit artikel is een 'must' voor de kweker van Vanda's.

Nog steeds zijn de kwekers druk doende om planten te kweken die al op jonge leeftijd bloeien. Dit is een selectief proces. Waar in het verleden nog 6 of 7 jaar gewacht moest worden op de eerste tros bloemen in een bepaalde variëteit, nu hoeft men nog maar 3 tot 4 jaar te wachten, en soms nog korter. Dat scheelt een hoop tijd, ruimte en werk, dus geld. Er moet wel rekening mee gehouden worden dat hetzelfde plantje, dat in het bijna perfecte klimaat van Bangkok of Chiang Mai in 4 jaar bloeit, er in ons noordelijke klimaat rustig 6 jaar over zal doen. Dit heeft voornamelijk te maken met de verschillen in lichtintensiteit, de verschillen in daglengtes, en klimaat. Natuurlijk zijn wij hier in staat om in onze kassen daglengtes kunstmatig te verlengen met lampen, warmte na te bootsen met verwarming e.d. maar dit kost zó veel, dat het veel goedkoper is om de planten te importeren uit een gebied waar deze kunstgrepen niet nodig zijn, en de planten vanzelf tot in perfectie groeien en bloeien, zoals Thailand. Het is een belevenis om te zien hoe kwekers in Thailand die planten uitselcteren om bepaalde eigenschappen te behouden of te versterken. Volgens vastgestelde criteria wordt elke plant met bloem heel goed bekeken, en vervolgens ingezet in een volgende kruising, of terzijde geschoven. Dat daarbij de betreffende plant tot in perfectie moet zijn verzorgd spreekt voor zich. Vanda's tonen snel hun ongenoegen bij onjuiste omstandigheden of cultuur. Het doorkrullen van de bloemblaadjes bijvoorbeeld, is een gevolg van een te droge periode. Maar het kan ook een genetische aanleg zijn.

Hoogstandjes worden getoond en beloond op de tentoonstellingen die regelmatig in Thailand worden gehouden. Daar begint de eerste stap naar het succes van een bepaalde variëteit of kleur. Al gauw zie je de naam van zo'n winner overal terug. Een goed voorbeeld is de Vanda Robert's Delight 'Torblue', een nieuwe kleur in een al lang bestaande variëteit van Thaise makelij. Vooral in Amerika bejubeld om de prachtige kleur in verschillende nuances blauw. Inderdaad, een adembenemende variëteit, maar over een tijdje is er weer een andere topper die het succes van de 'Torblue' zal overschaduwen.

In de afgelopen 30 jaar is er een stuk meer bekend geworden over het optimaal houden, cultiveren en ontwikkelen van nieuwe hybride Vanda's. Wij zitten nu op het niveau waar we 30 jaar geleden zaten met de Cattleya's. Nog heel wat in het verschiet dus.

Vaak leest men in publicaties dat Vanda's in ons noordelijke klimaat moeilijk te houden zouden zijn, maar dit is absoluut een misverstand. We weten nu goed wat de basiseisen zijn die de Vanda's van ons vragen om optimaal van hun schoonheid te kunnen genieten. Vanda's zijn van nature gezond groeiende, gemakkelijk bloeiende planten, als men maar een beetje rekening houdt met de basiseisen die ze stellen. Een groot voordeel is dat Vanda's weinig last van ziekten en plagen hebben, dus als er iets niet goed gaat met onze Vanda's zullen we de fouten vooral bij de verzorging of huisvesting moeten zoeken.

In een omgeving waar Cattleya's en Dendrobiums het goed doen, kunnen ook Vanda's gehouden worden. Een hoge relatieve luchtvochtigheid is van groot belang, vooral 's nachts. Overdag is een relatieve luchtvochtigheid tussen de 70% en 80% ideaal, maar in onze kassen bij warm weer moeilijk te handhaven. Vanda's zijn niet zo moeilijk, daarom mag het overdag bij warm weer best eens tot 50% zakken, maar boven de 65% is wel veel beter. In de nacht is 95% en hoger ideaal, en makkelijker te verwezenlijken door de nachtelijke afkoeling; 80% geldt wel als minimum.

Licht is van levensbelang. Vanda's kunnen erg veel licht verdragen, tot zelfs volle zon, maar een scherming van 40 à 50% bij zonnig weer is beter, ter voorkoming van verbranding - wat achter glas niet ondenkbaar is - zelfs bij de minderbedeelden van goed weer wat hier in de regel geldt. Een goede graadmeter hiervoor is de kleur van de bladeren. Deze horen ongeveer Granny Smith appelgroen te zijn; bij een te donkere groeiplaats kleuren de bladeren donkerder groen, bij te veel licht naar lichtgroen, tot geel aan toe.

Luchtbeweging is een belangrijke factor, niet onbekend, want dat geldt voor alle orchideeën. Een ventilator is werkelijk onmisbaar. Nooit direct op de planten richten,

maar bijvoorbeeld via de nok van de kas in een rondgaande beweging via de zijkant naar de bodem van de kas richten. Dit heeft ook als voordeel dat de warme lucht bovenin de kas keurig verdeeld wordt wat oververhitting in het bovenste gedeelte van de kas voorkomt. Warme lucht stijgt namelijk. Een directe stroom luchtbeweging op de planten heeft een te sterke uitdrogende en koelende werking waar Vanda's niet goed tegen kunnen; vooral de Vanda's met een groot 'sanderiana'- gehalte zijn hier gevoelig voor. Eigenlijk is het een vereiste dat men bij de verzorging van orchideeën weet hoe dergelijke planten in de natuur groeien. Als men vervolgens deze situatie probeert na te bootsen, voor zover mogelijk, dan is men al een heel eind. Bij Vanda-hybriden zou men eigenlijk (ongeveer) moeten weten welke voorouders vertegenwoordigd zijn. Is dit bekend, dan kan men de verzorging en huisvesting hierop aanpassen. Bij een groot aandeel Vanda coerulea (zoals de blauwbloeiende groep) zal de nachttemperatuur een stuk lager mogen zijn dan bij planten met een groot aandeel Euanthe sanderiana. Deze verlangen wel lagere nachttemperaturen, maar lang niet zo laag als bij de 'blauwen'. Is het aandeel van beide ongeveer even veel, dan kiest men een goede middenweg. In de regel kan men er van uitgaan dat een nachttemperatuur van minimum 15-16 °C goed zal zijn voor alle hybriden, tenzij het 'sanderiana'-gehalte zó hoog is, of zelfs zuiver, dat een minimum van 18 °C nodig is. Overdag is er eigenlijk geen grens, en mag de temperatuur desnoods tot 40 °C stijgen, onder voorwaarde van goede luchtbeweging en niet te lage luchtvochtigheid. Deze verschillen in dag- en nachttemperaturen doen de planten goed. Ze worden er sterke planten van met stevige bladeren, gezonde forse groei, en geeft een goede prikkel tot bloei. Bovengenoemde temperaturen zijn ideaal. In Florida, waar de planten buiten verblijven, zakt de temperatuur in periodes met minder weer 's nachts wel eens tot 4 °C, zonder noemenswaardige schade aan te richten. Hieruit blijkt wel dat Vanda's een hoge tolerantie hebben voor bepaalde omstandigheden.

Vanda coerulea x Rothschildiana

Vanda Kultana Fantasy

Ascocenda Jukkich Gold

Vanda's zijn eigenlijk geen planten voor bloempotten. De wortels verrotten in een bijzonder snel tempo als het substraat, hoe open en luchtig ook, te lang nat blijft. Verreweg het meest ideale is de zg. Thaise methode: lattenmandjes van hardhout of, tegenwoordig, plastic. Hierin worden de jonge planten vastgezet zodra ze een beetje Vanda zijn geworden, en net de 'community-pots' hebben verlaten. Zonder iets van wat voor substraat dan ook. Het grote voordeel hiervan is dat men goede controle kan uitoefenen op de zo belangrijke wortels, want wortels maken de Vanda! Bij deze methode is het wel belangrijk dat de plant op tijd z'n natje en droogje krijgt, want er is geen buffer aanwezig in de vorm van een substraat. En een natje en droogje is inderdaad wat een Vanda wil. Belangrijk is het hanteren van het nat-droog principe; iets wat we ook bij de verzorging van Cattleya's en Dendrobiums kennen. Vanda's hebben dikke wortels, die als een soort spons fungeren. De wortels zijn omgeven door een wateropnemende laag, velamen genaamd, die in staat is om in één keer een grote hoeveelheid vocht op te nemen. De witte wortels kleuren hierbij helemaal grasgroen. Het is altijd belangrijk de wortels goed nat te maken. Altijd eerst de Vanda's goed nat maken, dan de andere planten verzorgen. Hierna weer de Vanda's goed nat maken. Hierna volgt een periode van droogte, waarin de wortels weer wit worden. Pas als de wortels weer enkele uren wit en dus droog zijn, mag er weer gegoten worden. Alleen zo zullen de wortels goed groeien. Weken, maanden, jaren, zomer en winter, zonder noemenswaardige interruptie. Laat de wortels hun gang gaan. Er is gebleken dat de Vanda niet goed reageert op het terugstoppen van de wortels in het mandje, of de wortels om het mandje wikkelen, als ze erg lang zijn. Ook het afknippen van de wortels wordt niet goed verdragen. Sterker nog, er kunnen verstoringen in de groei en bloei door ontstaan van wel periodes van twee jaar! Vanda's moeten op deze manier iedere dag water krijgen, liefst in de morgen, zodat ze tegen de avond weer droog zijn, maar dat is geen must. In de natuur regent het ook niet alleen in de morgen. Op warme en droge dagen zal twee keer per dag nodig zijn. Inderdaad, nogal wat werk, maar dan heb je ook wat!

*Ascocenda Guo Chia Long
Golden Gold*

De kwaliteit van het water is niet onbelangrijk. In de regel is regenwater altijd het beste. Osmose is een alternatief. Probeer altijd water toe te dienen met ongeveer dezelfde temperatuur als de omgeving waarin de plant verblijft, of warmer. Koud water doet de plant schrikken, en heeft hetzelfde effect als bij een kind dat plotseling onder een ijskoude douche wordt gezet. Het is begrijpelijk dat dit de plant geen goed doet, en kan zelfs voor ernstige verstoringen zorgen. Het is belangrijk om de top van de Vanda niet nat te maken. Als hier water in blijft staan, kan dit gemakkelijk tot rotting leiden, en dat kan het einde van de plant betekenen. Dit is met name belangrijk in de winterperiode, als we te kampen hebben met veel te weinig licht, en vaak toch al onstabiele omstandigheden. De luchtbeweging en ventilatie in de kas is nooit zo goed als buiten!

De plant mag tot twee derde van onderaf nat worden, en dit is zelfs goed, want ook door de bladeren neemt de plant vocht en voedingsstoffen op. En voedingsstoffen hebben ze nodig. En veel. De planten kunnen geen voedingsstoffen uit het substraat halen, want dat hebben ze niet. Ze zullen dus moeten groeien, en ook nog elke keer die enorme pracht van bloemen moeten ontwikkelen met behulp van de voedingsstoffen die wij ze geven. Ook zijn er geen pseudobulben aanwezig om vocht en voedsel in op te slaan.

Eens in de week goede orchideeën meststof NPK 20-20-20 oplossing volgens voorschrift in het water mengen is gebleken uitstekend te werken. Ook met de meststof de planten door en door nat maken, ook de onderste bladeren. In de winterperiode mag men om de 14 dagen een oplossing geven. Door de mindere omstandigheden zoals de donkere bewolkte regenachtige dagen, heeft de Vanda het in deze periode al

moeilijk. Een teveel aan bemesting doet dan geen goed. Integendeel. Voor de liefhebbers die niet beschikken over een kas en de orchideeën in huis kweken liggen er zeker ook mogelijkheden. Kies voor de sterkere variëteiten, zoals de Ascocenda Princess Mikasa, of een Vanda met blauwe bloemen. Dagelijks de wortels sproeien en probeer een zo vochtig mogelijke omgeving te creëren. Geef de planten zoveel mogelijk licht. In de zomer kunnen de planten heel goed buiten geplaatst worden op een beschutte plek, niet in de volle zon. Ook daar zal de plant dagelijks moeten worden besproeid.

De temperaturen zullen buiten in de nacht flink zakken. Vanda's met een groot aandeel coerulea in hun voorouders kunnen dit goed hebben, als het overdag maar weer opwarmt. Temperaturen beneden de 10 °C moeten altijd vermeden worden, om te voorkomen dat de plant zichzelf in 'slaapstand' zet. Dit is een soort 'standby' functie. Beneden de 10 °C, en bij te grote en te lange droogte zal de plant de wortelpunten, die normaal aan de groeipunt groenrood zijn, gaan afschermen met het velamen. Ook zullen aan de top geen nieuwe bladeren meer ontvouwen. Het kan best een langdurige kwestie zijn om de plant weer te bewegen om uit de 'standby' te komen.

Planten in de buitenlucht kunnen worden aangetast met algen op de wortels, mandje en in de bladoksels. De bekende groene alge, maar ook zwarte alge komt voor. Op zich kan dit geen kwaad, maar bij ernstige aantasting beperkt de alge de opnamemogelijkheden van licht, vocht en voedsel, vooral via het blad. Zover moet men het uiteraard nooit laten komen. Ook in kassen kunnen de algen zich tot een ware plaag ontwikkelen.

Vanda's tonen snel hun ongenoegen bij verkeerde omstandigheden. De groei stopt (standby), de onderste bladeren worden geel en vallen af, of allerlei soorten vlekken kunnen op de bladeren verschijnen. Kortom, de plant ligt in de stress. Een bijzonder goed hulpmiddel om planten weer een 'booster' te geven is besproeien met gewone suiker. Een half theelepeltje op een liter water is ruim voldoende. Wonderen mag men niet verwachten, maar de planten kunnen er aanzienlijk door opknappen, uitgaande van het feit dat ook de oorzaak van de stress is weggenomen. Vanda's of Ascocenda's waarvan een belangrijk deel van de wortels het heeft begeven kunnen erg opknappen van de omkeer-methode. Hang de plant op z'n kop, met de wortels omhoog op een vochtige en beschaduwde warme plaats. De interne sappen zullen zich namelijk altijd naar de bovenkant toe concentreren, wat in houdt dat een plant die ondersteboven hangt, veel eerder weer wortels zal gaan maken. Zodra de wortelgroei goed doorzet, de plant weer in de normale positie plaatsen.

Met het enorme assortiment Vanda en Ascocenda van tegenwoordig is het voor de liefhebber van deze planten niet moeilijk een keuze te maken. Variëteiten in allerlei maten, kleuren en tekeningen zullen in de nabije toekomst ook in Nederland en België veel makkelijker te krijgen zijn dan nu het geval is, en zullen net als de Phalaenopsis en Dendrobium een succes worden als decoratieve 'luchtplant' voor in de erker. Daardoor zullen ook de botanische soorten in populariteit gaan toenemen. Een plant op maat voor iedere liefhebber; van relatieve dwergen tot hoog opgroeiende orchideeënreuzen. Vanda's zijn misschien nog wel sterker dan Phalaenopsis, Dendrobium en Oncidium. Vanda's zullen in de huiskamer nooit het volledig mogelijke potentieel aan bloemen vertonen, omdat het hier in het noorden nu eenmaal geen ideale omgeving is voor deze planten, maar bloeien doen ze. En daarom zullen we binnenkort heel wat meer van deze prachtige orchideeën zien.